

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI, CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE, ADMINISTRATIVE ȘI ALE
COMUNICĂRII

Școala Doctorală de Administrație și Politici Publice

ANALFABETISMUL FUNCȚIONAL ÎN CONTEXTUL
INTERACȚIUNII DINTRE CETĂȚENI ȘI ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:

Prof. univ. dr. FELICIA-CORNELIA MACARIE

Doctorand: HIDAN DIANA

Cluj-Napoca

2024

CUPRINS

1. Scop și obiective de cercetare.....	3
2. Structura și conținutul tezei	4
3. Metodologie de cercetare.....	8
4. Principalele rezultate obținute	13
5. Principalele recomandări	18
6. Posibile direcții de cercetare viitoare	20
Cuprinsul tezei de doctorat	21
BIBLIOGRAFIE.....	24

Cuvinte cheie: iliteratie, analfabetism funcțional, risc de sărăcie și excluziune socială, reforme, dreptul la educație, traiectorie școlară, implicare administrativă.

1. Scop și obiective de cercetare

Lucrarea de față este centrată pe analiza proceselor din interiorul comunității care favorizează perpetuarea analfabetismului, dar se oprește cu precădere asupra modului în care acest fenomen influențează și este influențat la rândul său de caracteristicile mediului rural.

Scopul principal al demersului investigativ a fost de a formula o viziune conceptuală detaliată cu trimitere la dezavantajul copiilor născuți la sat, în ceea ce privește achiziția de cunoștințe, abilități și competențe necesare asigurării unui trai decent, precum și elaborarea unor concluzii și recomandări care să vină în întâmpinarea decalajului educațional între rural și urban.

Prezenta teză de doctorat a pornit de la **obiectivul general** al cercetării și anume identificarea factorilor de influență ai iliterației în concordanță cu elaborarea unui set de concluzii și recomandări de ameliorare a acesteia în dimensiunea rurală a Regiunii de dezvoltare Nord-Vest. În acord cu obiectivul principal, s-au desprins mai multe **obiective specifice** cu caracter teoretic, metodologic și empiric, după cum urmează:

OS1.	Inventarierea datelor și a rezultatelor legate de problema studiată;
OS2.	Examinarea variațiilor iliterației manifestate de populația județului Bistrița-Năsăud, în interacțiunea cu un serviciu public
OS3.	Determinarea profilului administrativ al actorilor implicați în alfabetizarea comunității rurale;
OS4.	Identificarea percepției privind incidența analfabetismului în medii rurale distincte din Regiunea de dezvoltare Nord-Vest;
OS5.	Evaluarea și compararea opiniilor celor patru actori locali (Primăria, Poliția, Dispensarul medical și Școala) cu privire la fenomenul studiat;
OS6.	Aprecierea gradului de implicare al părinților în alfabetizarea copiilor;
OS7.	Formularea unor soluții explicative, ameliorative și prospective pentru îmbunătățirea ratei de alfabetizare în comunitățile rurale;

Obiectivele de cercetare au ca fundament prezumția generală conform căreia *și comunitatea locală poate avea un efect departajant asupra ratei de analfabetism, indiferent de mediul socio-economic al familiilor din care provin elevii*. Cu alte cuvinte, rata de analfabetism nu este dată numai de resurse (ale școlii sau ale familiei), ci și de implicarea comunității (organismele administrative și societatea civilă) în educarea tinerei generații.

Date fiind lacunele asociate analfabetismului din spațiul rural, am demarat o acțiune de colectare și actualizare continuă a informațiilor, utilizând 3 metode de *cercetare calitativă*:

- analiza documentelor oficiale și a literaturii de specialitate;
- observația directă și participativă;
- interviuri cu reprezentanți ai comunității rurale (actori locali);
- interviuri cu părinți.

Determinarea instrumentelor de cercetare empirică a fost precedată de o etapă sintetică de studiu bibliografic, cu două direcții nodale:

- analiza literaturii de specialitate referitoare la fenomenul studiat, a unor rapoarte emise de organisme naționale și globale, alte studii și cercetări similare, care au avut ca scop identificarea percepțiilor actuale asupra analfabetismului, formele de manifestare, modele de intervenție și dezvoltare sustenabilă a comunității pe ramură educațională și concluzii esențiale de cercetare, care vizează atât sistemul educațional românesc, cât și alte experiențe internaționale relevante.

- analiza principalelor reglementări care circumscriu cadrul legislativ aferent prevenției, intervenției și acțiunilor de control asupra dificultăților de învățare în spațiul rural, acest demers având ca finalitate contextualizarea analfabetismului în relație cu prioritățile și viziunile politicilor educaționale;

Aspectele urmărite prin documentarea bibliografică au vizat analizarea amănunțită a topicului studiat, a sferei în care se încadrează, urmată de contextualizarea sa în domeniul educației și a politicilor publice.

2. Structura și conținutul tezei

Structura tezei de doctorat este formată din 7 capitole consacrate demersului științific, 12 pagini de referințe bibliografice, precum și 7 anexe. Organizarea pe capitole urmărește o abordare logică, procedurală și unitară, pornind de la studiul bibliografic și finalizându-se cu metodologia cercetării ale cărei rezultate le-am transpus într-un set de concluzii, reflecții și recomandări.

CAPITOLUL 1 - MATRICEA METODOLOGICĂ A CERCETĂRII găzduiește scenariul de cercetare propus și sintetizează cele 3 metode de cercetare calitativă adoptate. Primul capitol expune problema pe care încercăm să o rezolvăm prin demersul investigativ și redă prezumția de bază care orchestrează întreaga cercetare. Din această reprezentare provizorie a realității, s-au divizat prezumții de lucru secundare (P1-P3) legate de diferențele dintre comunități în ceea ce privește nivelul de alfabetizare și impactul acestuia asupra

rezultatelor sociale, din perspectivă administrativă și parentală. În formularea prezumțiilor nu am urmărit demonstrarea unor fapte, ci radiografierea lor prin demersuri științifice, care au capacitatea de a genera date obiective și de a exprima adevăruri inovatoare și originale. Ultima parte a capitolului evidențiază obiectivul principal al cercetării din care s-au desprins mai multe obiective specifice (OS) și obiective derivate (OD) cu caracter teoretic, metodologic și empiric, fiecare fiind catalizator pentru o serie de întrebări de cercetare (Q). Primul capitol are, așadar, caracter metodologic și stabilește atât elementele de ordin terminologic ale metodelor de cercetare, cât și coordonatele temporale de aplicare.

Al doilea capitol denumit „**PARTICULARITĂȚI CONCEPTUALE ȘI TEORII ASOCIATE ILITERAȚIEI**” nu se vrea a fi exhaustiv, ci abordează doar câteva teorii legate de iliterație și consecințele ei implacabile pentru grupurile vulnerabile. Totodată, surprinde concepte și paradigme referitoare la analfabetismul întâlnit în mediul rural și riscurile asociate acestuia. Rolul primei secțiuni este de a introduce cititorul în subiectul dezbătut și de a-l familiariza cu stadiul cunoașterii în problematica analizată. Se desprind mai multe subcapitole care tratează definirea și istoriografia noțiunilor de analfabetism absolut și analfabetism funcțional, urmate de prezentarea fenomenului în România și în Uniunea Europeană ca realități comparate. Am zăbovit apoi asupra retrospectivei inegalităților sociale și decalaj digital ca reflexii ale iliterației și am alocat o secțiune teoretică influențelor exogene dezvoltării cognitive. Așadar, Capitolul 2 este dedicat înțelegerii fenomenului studiat atât din punct de vedere terminologic, dar mai ales din punct de vedere al traiectoriilor școlare ale copiilor de la sat care sunt drastic impactate de inegalitățile socioculturale și de ereditate. Consolidarea discursului teoretico-conceptual a avut ca punct de plecare interdisciplinaritatea referințelor bibliografice. Capitolul 2 oferă astfel o primă imagine a decalajului educațional între mediul urban și mediul rural, invocând teoriile oamenilor de știință contemporani (F. Baum, P. Gilster, D. Sălăvăștru, P. Bourdieu, P. Carneiro), precum și perspective ce țin de psihologia comportamentală (A. Bandura), filosofie (Aristotel, Phaleas din Chalcedon, Comenius), economie (G. Becker, P. H. Coombs) și psihopedagogie (M. Palicica).

CAPITOLUL 3 - CADRUL LEGISLATIV ȘI INSTITUȚIONAL AL EDUCAȚIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI ROMÂNIA analizează politicile naționale, europene și mondiale în ceea ce privește educația. În subcapitolele 3.2 – 3.4 am evidențiat norme legislative relevante cu privire la sistemul de învățământ și am discutat despre mecanismele de finanțare ale educației. În cadrul aceluiași capitol am descris cinci dintre cele mai importante procese de reformă, observând că în mai toate discursurile politice, educația a

fost permanent dezbătută ca prioritate guvernamentală, motiv pentru care fiecare ministru cu putere decizională a propus reformarea învățământului.

Capitolul 3 se încheie prin prezentarea a patru modele de bune practici din Uniunea Europeană, unde ne-am concentrat să subliniem măsuri de creștere a ratei de alfabetizare în rândul populației minore.

CAPITOLUL 4 - STUDIU DE CAZ ASUPRA ALFABETIZĂRII POPULAȚIEI DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD ÎN CONTEXTUL CRIZEI SANITARE COVID-19 reprezintă chintesența aplicativă a demersului investigativ întreprins pe parcursul stagiului de doctorat. Acest capitol debutează cu prezentarea spațiului geografic din Regiunea Nord-Vest a României unde am desfășurat cercetarea, concentrându-ne cu precădere pe analiza comunităților rurale din județul Bistrița-Năsăud. Decupajul teritorial a permis generarea unor aspecte explicative ale diferențelor dintre regiunile de dezvoltare în ceea ce privește educația. Paradoxal, Regiunea Nord-Vest împreună cu Regiunea București-Ilfov și Regiunea Vest se detașează de restul teritoriilor administrative, înregistrând niveluri ridicate ale educației. Totuși, configurația predominant rurală a județului Bistrița-Năsăud implică și un caracter etnic al sărăciei, iar în ciuda dezvoltării economice din ultimii ani, depravarea materială extremă este încă prezentă în unele localități ale județului, unde persistă situații de ilegalitate, abuz, analfabetism și neglijență administrativă. Capitolul 4 a fost menit să documenteze, printre altele, dificultățile de scriere și citire ale eșantionului analizat, observabile în interacțiunea cu un serviciu public. Raportul prezintă o imagine de ansamblu, încadrată în timp, asupra populației din județul Bistrița-Năsăud, imagine surprinsă prin observație directă și participativă în cadrul Cortului de Triaj al Spitalului Județean de Urgență Bistrița-Năsăud (SJUBN), amplasat ca măsură de combatere a epidemiei COVID-19. Ancheta a fost întreprinsă în perioada 29 august 2020 – 07 septembrie 2020. Pe parcursul stagiului de observare s-au folosit mai multe instrumente și tehnici de cercetare precum jurnalul de teren, grila de observare și analiza documentelor. Pentru ca observația să fie sistematică, am recurs la grila de observare construită pe principiile scalei Likert, unde am optat pentru un grad ridicat de detaliere a frecvențelor unor comportamente din spectrul iliterației.

În cadrul aceluiași capitol, am împărtășit prin Raportul Serendipity călătoria descoperirilor pur întâmplătoare, care ne-a oferit posibilitatea identificării unor prezumții ignorate până la acel moment. Surpriza consecințelor neintenționate a însemnat pentru noi ca cercetători, descoperirea analfabetismului infiltrat în sisteme pe care nu le-am luat în considerare de la bun început și care nu erau în conexiune directă cu grupul nostru țintă.

În **CAPITOLUL 5 - INTERVIU CU ACTORII IMPLICAȚI ÎN EDUCAREA GRUPURILOR VULNERABILE DIN MEDIUL RURAL** ne-am propus să ne concentrăm cu predilecție asupra relației dintre comunitate (îndeosebi cea defavorizată) și diferite instituții ale statului, derulând interviuri individualizate de profunzime în perioada Decembrie 2020 – Ianuarie 2021. Pornind de la dubla-interogație „Se poate contura un profil al actorilor comunitari fundamentat pe percepția asupra fenomenului studiat? Este acest profil unitar sau diferă de la o comunitate la alta?” am vizat un eșantion de 73 de comunități rurale, din care 58 aferente județului Bistrița-Năsăud. Pentru ca studiul să aibă reprezentativitate la nivelul Regiunii Nord-Vest, am extins cercetarea în câte 3 unități administrative din fiecare județ component. Rezultatele obținute în urma aplicării celor 292 de interviuri individualizate de profunzime cu administrația locală, unitățile de învățământ, serviciile de sănătate și secțiile de poliție locale din mediul rural au fost compilate în subcapitolul *Analiza datelor. Cele șapte tendințe segregacioniste* din mediul rural românesc.

Cu scopul de a obține date calitative cu privire la implicarea părinților în traseul școlar al copilului, am configurat **CAPITOLUL 6 - PERSPECTIVA PARENTALĂ ÎN PARTENERIATUL FAMILIE-ȘCOALĂ. INTERVIU CU PĂRINȚII DIN MEDIUL RURAL**. Am evaluat perspectivele părinților legate de procesul educațional, utilizând metoda de interogație cu instrumentul cunoscut sub denumirea de interviu semi-structurat. Deoarece intersectarea celor două habitus-uri (școala și familia) este inevitabilă în definirea traseului educațional al copiilor, aplicarea acestui instrument în prelungirea cercetării profilului administrativ din comunitățile rurale, a însemnat o anamneză intrafamilială simplificată și redusă la perspectivele parentale din sfera alfabetizării. Educația în sistem public reprezintă un domeniu vast, caracterizat de subiecte care își mențin o valabilitate perenă și deseori este descrisă ca o entitate inadaptată noilor mișcări și paradigme care dau tonul în materie de calitate a învățământului românesc. Pentru elaborarea acestui capitol, ne-am uitat la elemente de convergență și divergență din perspectivă parentală și chiar dacă analiza exploratorie s-a făcut numai la nivelul tendințelor reperate în timpul interviurilor, suntem de părere că fac parte din descriptivul eșecului școlar. Ca urmare a analizei și clasificării datelor obținute, am putut intercepta câteva tendințe aflate în convergență sau divergență cu perspectiva școlară referitoare la asumarea responsabilității pentru alfabetizarea copilului, corelând datele culese prin interviul aplicat părinților cu cele obținute din mărturiile cadrelor didactice, tratate în capitolul anterior.

CAPITOLUL 7 - CONCLUZII, REFLECȚII ȘI RECOMANDĂRI sintetizează cele mai importante rezultate generate de analiza conceptuală și statistică a fenomenului

studiat, cărora le-am atașat o serie de limitări specifice metodei de cercetare prin care au fost investigate. Totodată, am ținut să prezentăm contribuțiile proprii concretizate nu doar prin reflecții și recomandări, ci mai ales prin sugestiile de integrare și valorificare a noilor perspective în domeniul științelor sociale și de politici publice în educație. Ultima parte a acestui capitol cuprinde și câteva direcții potențiale de cercetare viitoare.

3. Metodologie de cercetare

Prezenta teză de doctorat face parte din aria științelor sociale fără a se limita la acestea, dobândind astfel un caracter interdisciplinar deoarece apelează la teorii educaționale și politici publice în domeniul educației. Studiul și-a propus să exploreze măsura în care politicile și practicile educaționale aparținând unor comunități diferite din Regiunea N-V a României, protejează clasele vulnerabile în fața excluziunii sociale perpetuată de existența unor forme intensive de segregare pe fondul iliterației.

Prima fază a cercetării este de tip *conceptual* și delimitează arealul de studiu, definește problema ce urmează a fi investigată, surprinde dintr-un ansamblu punctele critice esențiale și, totodată, reprezintă nucleul cugetărilor la relevanța subiectului asupra gândirii științifice. Cea de-a doua fază – *conceptual-metodologică* – constă în planificarea traiectoriei pe care ne dorim s-o parcurgem, detaliată în instrumente și tehnici de cercetare ale fenomenului analizat.

Scopul Capitolului 2 a fost de a identifica percepții, teorii, forme de manifestare, modele de intervenție și strategii de dezvoltare sustenabilă ale educației, revizuire literatură de specialitate referitoare la fenomenul studiat, a unor rapoarte emise de organisme naționale și globale, precum și alte studii și cercetări similare.

Al doilea capitol este structurat sub egida primului **obiectiv specific OSI** - *Inventarierea datelor și a rezultatelor legate de problema studiată*, pe care l-am atins parțial utilizând ca metodă de cercetare **analiza documentelor oficiale** (conceptuale și teoretice) din spectrul problematicii investigate. Obiectivul specific a fost divizat în mai multe **obiective derivate**, după cum urmează:

OD1. Explorarea mișcărilor evolutive parcurse de analfabetismul absolut și funcțional;

OD2. Familiarizarea cu distribuția fenomenului în context național, european și mondial prin prisma analizei rapoartelor relevante (PISA, RPL);

OD3. Examinarea rolului pe care îl joacă decalajul digital în ceea ce privește accesul la utilizarea tehnologiei informației, atât între indivizi, cât și între grupuri demografice;

OD4. Detalierea mecanismelor învățării și aprofundarea cauzelor probabile ale eșecului școlar așa cum sunt ele expuse în teoriile interdisciplinare;

OD5. Analiza relației dintre iliterație și amprenta socio-economică;

OD6. Revizuirea literaturii de specialitate referitoare la reușita școlară examinată în interdependență cu performanțele lingvistice;

OD7. Înțelegerea procesului Intergenerațional de Transfer al Sărăciei (ITP).

Deoarece România s-a clasat frecvent pe o poziție nefavorabilă în statisticile țărilor europene cu privire la scopurile educației, în parte deoarece sistemul de învățământ s-a dorit a fi mereu reformat, documentarea a început cu revizuirea cadrului legislativ ce acoperă tematica abordată, cu argumentul că analiza bibliografiei care conturează fundalul juridic al sistemului educațional pe cele trei nivele (global, european și național) este elementară.

Scopul Capitolului 3 a fost prezentarea cadrului legislativ elaborat de organisme internaționale, europene și naționale, cu rol de reglementare a dreptului la educație pentru copiii din mediul rural românesc.

Primul **obiectiv specific** - *OS1 - Inventarierea datelor și a rezultatelor legate de problema studiată* nu putea fi atins în totalitate fără a verifica cadrul juridic aferent. În acest sens, am recurs la **analiza documentelor oficiale** (documente și politici publice în domeniul educației și al științelor sociale, programe de acțiune globală, convenții, declarații etc.). Direcția de revizuire legislativă a fost dată de o serie de **obiective derivate**:

OD1. Examinarea politicilor naționale și internaționale care reglementează dreptul la educație al copiilor;

OD2. Analiza mecanismelor de finanțare ale învățământului românesc;

OD3. Trecerea în revistă a celor mai importante mișcări de reformă;

OD4. Inspectarea a câtorva modele de bune practici întâlnite în sistemele performante de educație din lume.

Scopul Capitolului 4 care prezintă studiul de caz concretizat prin cercetarea de teren, a fost să documenteze mecanismele de excluziune socială ale comunităților rurale pe fondul dificultăților de scriere și citire, observabile în interacțiunea cu un serviciu public.

Unitatea pentru efectuarea studiului de caz a fost selectată ținând cont de trei criterii majore: (1) Pe de-o parte, a fost aleasă o instituție căreia i se adresează un număr mare de locuitori, atât din mediul rural, cât și din mediul urban, din toate categoriile de vârstă, gen și diversitate culturală; (2) Pe de altă parte, un criteriu important a fost cel de dinamică creată pe

fondul unor evenimente de sănătate națională, unitatea reprezentând un centru de apel foarte solicitat în perioada observației; (3) Un al treilea argument rezidă în disponibilitatea instituției de a acorda acces neîngrădit pentru derularea studiului, aspect solicitat în prealabil printr-o scrisoare oficială transmisă managerului unității medicale. Tot aici merită să menționăm că în perioada 11 martie 2020 – 2 februarie 2021, majoritatea școlilor din România au fost închise, motiv pentru care am fost nevoită să desfășor ancheta într-o zonă unde există un flux continuu de adesați, poate cel mai accentuat din județ.

Prin acest capitol am urmărit atingerea **obiectivului specific OS2 – Examinarea variațiilor iliterației manifestate de populația județului Bistrița-Năsăud, în interacțiunea cu un serviciu public.** Pe parcursul stagiului de **observație directă și participativă** s-au folosit mai multe instrumente și tehnici de cercetare precum **jurnalul de teren, grila de observare și analiza documentelor**, dar cu toate acestea, textele de față nu își propun să ofere un tablou exhaustiv al subiecților prin prisma nivelului de alfabetizare și nici să genereze afirmații general valabile, ci mai degrabă intenționăm să evidențiem felul în care o criză sanitară (sau de orice natură) scoate la iveală eșecul guvernamental în alfabetizarea populației.

În demersul nostru investigativ am încercat să răspundem la două **întrebări de cercetare:**

Q1. Cum se prezintă distribuția manifestărilor din spectrul iliterației măsurată prin itemii grilei de observație?

Q2. Există o asociere între formele de iliterație observate în rândul grupului studiat și mediul de proveniență (rural/urban)?

Scopul Capitolului 5 a fost de a sonda percepțiile actorilor locali cu privire la incidența analfabetismului în mediul rural și de a verifica dacă se confirmă sau nu *Prezumția variației între comunități similare (P1)* și *Prezumția dublei amenințări (P2)*, pe considerentul că aceste colectivități se aseamănă și se deosebesc în funcție de implicarea demonstrată în creșterea nivelului de alfabetizare.

În acest demers științific am urmărit rezolvarea celor 3 **obiective specifice:**

OS3. Determinarea profilului administrativ al actorilor implicați în alfabetizarea comunității rurale;

OS4. Identificarea percepției privind incidența analfabetismului în medii rurale distincte din Regiunea de dezvoltare Nord-Vest;

OS5. Evaluarea și compararea opiniilor celor patru actori locali (Primăria, Poliția, Dispensarul medical și Școala) cu privire la fenomenul studiat;

În derularea anchetei propriu-zise din teren, am urmat un scenariu metodologic prestabilit, unitar și am combinat mai multe tehnici de cercetare ajustate în funcție de specificitatea comunității și a intereselor științifice. Investigația s-a concentrat cu predilecție asupra relației dintre comunitate (îndeosebi cea defavorizată) și diferite instituții ale statului, astfel că s-au realizat nu mai puțin de **292 interviuri** cu administrația locală, unitățile de învățământ, serviciile de sănătate și secțiile de poliție locale. Am interviuat angajați care ocupă poziții-cheie sau funcții de decizie în relațiile instituționale cu comunitatea rurală și care a reprezentat **grupul țintă/eșantionul**: (1) Primari sau vice-primari - în câteva cazuri consilieri locali și asistenți sociali din cadrul primăriei; (2) Cadre didactice și/sau persoane din conducerea unităților de învățământ; (3) Șefi de post și/sau agenți de poliție; (4) Medici de familie întâlniți la dispensarul local și/sau asistente medicale.

Ancheta prin interviul cu actorii implicați în educarea grupurilor vulnerabile din mediul rural a fost menită să răspundă la **tripla-interogație**:

Q1. Se poate contura un profil al actorilor comunitari fundamentat pe percepția asupra fenomenului studiat?

Q2. Este acest profil unitar sau diferă de la o comunitate la alta?

Q3. Care sunt tendințele manifestate în comunitățile rurale cu privire la alfabetizarea timpurie?

Metoda de cercetare folosită a fost **Interviul individualizat de profunzime**, instrument ce permite investigarea detaliată a percepțiilor respondenților.

Deoarece intersectarea celor două *habitus-uri* (școala și familia) este inevitabilă în definirea traseului educațional al copiilor, aplicarea acestui instrument în prelungirea cercetării profilului administrativ din comunitățile rurale, a însemnat o anamneză intrafamilială simplificată și redusă la perspectivele parentale din sfera alfabetizării.

Scopul Capitolului 6 a fost de a obține date calitative cu privire la implicarea părinților în traseul școlar al copilului, precum și surprinderea anumitor percepții legate de procesul educațional.

Am utilizat metoda de interogație cu instrumentul cunoscut sub denumirea de **interview semi-structurat**. De obicei, interviurile se realizează ca etapă secundară, după documentarea bibliografică, însă noi am preferat să-l aplicăm pe acesta la final, cu scopul de a confirma sau infirma tendințe interceptate odată cu interviuarea administrației publice.

Din punct de vedere metodologic, interviul a fost aplicat în grupuri reprezentative pentru topicul analizat, cu respectarea arealului geografic prestabilit. Întrebările adresate au fost prefațate de o secțiune introductivă care rezumă scopul investigației și furnizează informații despre colectarea de date cu caracter personal. Am apelat la scheme de influență și determinare cu privire la fenomenul cercetat, astfel încât ghidul de interviu să fie construit pe o structură solidă de indicatori, lipsită de prejudecăți și subiectivism. Cu intenția de a testa validitatea *P3. Prezumția tendințelor convergente* stabilită ca ipoteză secundară a întregii cercetări care afirmă că educația formală a părinților se reflectă în rezultatele obținute pe scala literației de către copii, am elaborat **obiectivul specific**:

OS6. Aprecierea gradului de implicare al părinților în alfabetizarea copiilor;

Acest obiectiv specific s-a divizat în mai multe **obiective derivate**:

OD1. Observarea obiceiurilor și a modelelor culturale întâlnite în familie, sub forma consumului de carte și a activităților extracurriculare;

OD2. Conturarea tiparului de gândire în ceea ce privește responsabilitatea pentru succesul/insuccesul elevului, din perspectivă parentală;

OD3. Identificarea blocajelor cu care se confruntă elevii în termeni de alfabetizare (scriere, citire, matematică), din perspectiva familiei.

Am operaționalizat aceste obiective în setul de 14 întrebări principale (din care 4 de natură socio-demografică) și în cel de 13 întrebări ramificate aferente ghidului de interviu, ce poate fi consultat în Anexa nr. 5.

Grupul țintă a fost compus din 11 părinți ai căror copii sunt înrolați în clasa a IV-a la o școală de stat și au reședința în unul din cele 6 județe unde s-a desfășurat investigația preliminară.

Cele mai importante variabile prezente în analiza calitativă au fost:

- *variabile socio-demografice* – vârsta, sexul biologic, zona în care locuiește subiectul, mediul de reședință (urban/rural);
- *variabile socio-economice* – ocupația și nivelul de studii;
- *variabile de capital educațional* – timpul alocat lecturii, activități extracurriculare derulate în familie, dificultatea temelor pentru acasă, performanțele și nivelul de alfabetizare al copilului;
- *variabile psiho-sociale* – comportamente și atitudini legate de responsabilitatea pentru succesul/insuccesul școlar al copilului.

4. Principalele rezultate obținute

Efectele cumulative ale insuccesului școlar determinat de factori exogeni (familiali și spațiali), au o greutate puternică în forul interior al elevului și se oglindesc în conduite deviate precum absenteismul, abandonul școlar, violența sau delincvența. Mai mult decât atât, modelul moránist a arătat că acei copii născuți în procesul de transfer intergenerațional al sărăciei (ITP) și care nu sunt sprijiniți pentru a se detașa de condițiile inerente, vor completa și reseta ciclul vicios pentru generațiile următoare. Tot literatura de specialitate ne-a arătat că educația depinde atât de mediu, cât și de ereditate. Cu toate că multe dintre variabilele ce intră în sistemul de învățământ sunt controlabile (resurse și mijloace financiare, umane, materiale), schema de transformare de tip input-output concepută de către economistul Philip H. Coombs, deține și o componentă mai puțin observabilă precum echipamentul cultural al indivizilor angrenați în proces (norme, prejudecăți, comportamente, stereotipii). Chiar dacă sistemul de învățământ ar fi fără cusur, acesta nu ar putea compensa o ereditate de handicap socio-cultural, motiv pentru care măsurile integrative de alfabetizare ale copilului de la sat trebuie să pornească de la originea deficienței.

Transformarea întregului sistem administrativ astfel încât să rezolve problema ineficienței politicilor publice de natură socială, a rămas la nivel de deziderat enunțat în obiectivele guvernamentale, însă nefinalizat. Deoarece efectele programelor de protecție și asistență socială asupra beneficiarilor au întârziat să apară, încrederea cetățenilor în capacitatea statului de a le respecta drepturile a urmat o linie descendentă. Din punct de vedere cantitativ, s-au inițiat într-adevăr forme multiple de sprijin intermediare de cadrul legislativ de referință, dar au fost atât de fragmentate pe organisme publice, încât au devenit ineficiente în raport cu complexitatea fenomenelor sociale și dinamica cu care afectau viețile grupurilor vulnerabile.

Dincolo de evoluțiile pozitive în ceea ce privește legislația incluziunii și a oportunităților egale, considerăm că în continuare grupurile dezavantajate sunt izolate de restul societății din punct de vedere spațial sau simbolic, formând acele segmente ale populației indezirabile ale căror condiție nu poate fi rezolvată prin reglementările actuale și care riscă să rămână, în mod permanent, în cercul vicios al neputinței structurale. Cu atât mai mult cu cât abandonul administrativ, discriminarea și segregarea încalcă flagrant drepturile copiilor la o educație de calitate, merită să analizăm legislația în domeniu pentru a vedea în ce măsură poate să combată legitimitatea inegalităților de dezvoltare.

Am găsit dificilă transpunerea cauzelor care au condus la eșecul repetat în ceea ce privește implementarea strategiilor de creștere a alfabetizării în România, dar unul dintre cei

mai vizibili determinanți se manifestă încă de la formularea actelor normative și anume, toate planurile guvernamentale, ambițioase de altfel, accentuează „care” sunt obiectivele, fără a explica „cum” vor fi atinse. Iar dacă se abordează totuși direcțiile de implementare pe termen lung, acestea nu sunt altceva decât considerații generale, nearmonizate și de cele mai multe ori rupte de realitatea socială.

Cercetarea pe bază de observație directă și participativă a plasat cercetătorul în mijlocul anchetei intensive asupra iliterației manifestată de către comunitate în raportul cu un organism de sănătate publică. Avantajul principal în observația directă participativă a fost colectarea din interior a unor date care nu ar fi putut fi obținute printr-un alt instrument de investigare. Concluziile desprinse din studiul de caz prezentat nu reflectă un portret indiscutabil al cetățenilor din județul Bistrița-Năsăud. Considerăm că analizele comunitare nu se înscriu într-un orizont ideologic bine definit, ca atare nu avem pretenția ca studiul nostru de caz să fie util pentru teoriile sociologice. Cu toate acestea, ne-am atins obiectivul specific de cercetare *OS2 – Examinarea variațiilor iliterației manifestate de populația județului Bistrița-Năsăud, în interacțiunea cu un serviciu public* prin prezentarea caracteristicilor culturale ale eșantionului, pe medii de reședință. Indicatorii literației pot să reprezinte un punct de plecare în evaluarea gradului de alfabetizare al populației, cu atât mai mult cu cât descriu cu acuratețe decalajele dintre cele două dimensiuni spațiale.

Grila de observație cu itemi disjuncti a fost dezvoltată pe temelia unui material bibliografic condensat, fiind cadru de referință pentru observații multiple. Cuantificarea rezultatelor ne-a condus către mai multe concluzii, printre care enumerăm:

- apartenența la mediul rural este strâns conectată cu iliterația adulților și iată de ce o pondere mult mai mare a subiecților de la sat, spre deosebire de cei de la oraș, continuă să aibă dificultăți elementare de natură semantică;

- prin evaluarea scorurilor obținute pe scala Likert, putem aprecia că gradul de alfabetizare al populației care s-a prezentat la Cortul de Triaj al SJUBN în perioada 29.08.2020-07.09.2020 este relativ favorabil, manifestarea incapacității de scriere, citire și înțelegere a textului fiind puțin peste jumătatea distanței dintre 0 și +1, adică în proximitatea manifestării uneori și rareori prezente;

- datele brute arată că 58,66% dintre subiecți au întâmpinat una sau mai multe dificultăți din sfera iliterației;

- mediul de reședință al subiecților s-a dovedit a fi variabilă-cheie și vehicol în estimarea conturului cultural al eșantionului.

Același instrument al observației directe și participative a permis generarea unor răspunsuri consolidate la cele două întrebări de cercetare: *Q1. Cum se prezintă distribuția manifestărilor din spectrul iliterației măsurată prin itemii grilei de observație? Q2. Există o asociere între formele de iliterație observate în rândul grupului studiat și mediul de proveniență (rural/urban)?* Datele corelaționale sprijină prezumția potrivit căreia există o asociere între formele de iliterație observate în rândul grupului studiat și mediul de proveniență (rural/urban). Fenomenul cercetat are corespondent în realitatea socială deoarece scorul total al itemilor pe scala Likert este pozitiv (0,65).

Un prim instrument care a presupus o direcție interpretativă și care a captat puncte de vedere ale actorilor implicați în procesul educațional din zona rurală a Regiunii Nord-Vest a României, a fost **ghidul de interviu aplicat actorilor locali**. Atitudinile autorităților locale sunt ambigue, aparent deschise incluziunii, dar fundamentate pe o concepție muzeificată despre cosmosul local unde obligația comunității față de indivizii aparținând grupurilor dezavantajate se rezumă la a-i păstra pe aceeași poziție socio-economică.

Prima concluzie care se desprinde cu claritate din datele colectate prin interviu este tendința reflexă a respondenților (în special primari și viceprimari) de a respinge ideea unei cercetări care vrea să scoată la suprafață eventuale dereglări societale, ale căror responsabili direcți sunt și reprezentanții UAT-urilor. Am constatat că decidenții locali nu au șovăit nicio clipă atunci când au afirmat participarea civică a grupurilor vulnerabile în comunitate, ba mai mult, s-au arătat deranjați de ancheta întreprinsă pe tema alfabetizării rurale în unitățile administrativ-teritoriale pe care le gospodăresc și unde, susțin ei, nu sunt probleme de ordin social sau educațional. Acest instinct este, probabil, pertinent atunci când se discută despre acele aspecte ale comunității care intră în conflict cu strategiile de dezvoltare pe termen lung sau chiar cu indicatori neatinși ai bunăstării populației rurale, exilați în zone periferice discursului public.

Prin rezultatele cercetării empirice pe bază de interviu ne-am atins scopul de a sonda percepțiile actorilor locali cu privire la incidența analfabetismului în mediul rural, rezultate care au fost compilate în *Cele șapte tendințe segregacioniste*:

- Abuzul, neglijarea și exploatarea minorului
- Legitimitatea inegalităților de șanse
- Amprenta climatului familial
- Mitul meritocrației
- Imobilitate socială
- Atitudini „pompieristice” în fața situațiilor de criză

➤ Decalajul digital

Aceste tendințe descriu inechitățile prezente în satele românești și lansează în derizoriu orice intervenție de reechilibrare socială pe termen lung. În conformitate cu declarațiile cadrelor didactice, elevii sunt ținuti captivi între două realități sociale diferite: cea a școlii, unde trebuie să respecte anumite norme și cea a realității cotidiene unde sunt ghidați de cu totul alte valori. Punctele de comunicare între aceste două lumi sunt, credem noi, prea puține și insuficient exploatate. Cu alte cuvinte, prezența acestor precondiții, destabilizează puternic traiectoria școlară a copilului din mediul rural.

Prezumția variației între comunități similare (P1) se confirmă prin atingerea OS3 *Determinarea profilului administrativ al actorilor implicați în alfabetizarea comunității rurale* care ne arată că actorii principali ai celor 73 de colectivități analizate, manifestă interese asemănătoare pentru creșterea nivelului de alfabetizare. Percepția față de elevii care provin din medii dezavantajate, continuă să fie aceea a unui grup omogen care pornește la drum cu handicapul spațial și ale cărui deficiențe rezultă mai degrabă din incapacitatea de adaptare în sistemul de învățământ public sau în societate, în general.

Pentru a testa a treia prezumție (P3), *Prezumția tendințelor convergente*, care se axează pe analiza climatului familial și afirmă că nivelul de studii al părinților se reflectă în rezultatele obținute pe scala literației de către copiii aflați în îngrijirea acestora și mai mult, riscul de sărăcie și excludere socială poate deveni transmisibil, am recurs la 11 **interviuri cu părinți**.

Punctele cardinale ale actului educațional sunt dezvoltate din perspective diferite, fiecare dintre ele fiind riguros fundamentată și inoculată în mentalul actanților cheie. Lipsa de colaborare cros-sectorială și disponibilitatea limitată de asumare a răspunderii pentru succesul elevului, înfățișează un alt stăvilă în calea detronării analfabetismului timpuriu. Alături de dispersia responsabilităților stau câteva tendințe de regres dense, greu de controlat, transpuse în obiceiurile și modelele culturale întâlnite acasă.

Aceste constatări nu sunt suficiente pentru a valida *Prezumția tendințelor convergente (P3)* care afirmă că educația formală a părinților se reflectă în rezultatele obținute pe scala literației de către copii, dar putem extrage o serie de concluzii ca urmare a atingerii obiectivului specific OS6. *Aprecierea gradului de implicare al părinților în alfabetizarea copiilor* și a celor 3 obiective derivate:

- *OD1. Observarea obiceiurilor și a modelelor culturale întâlnite în familie, sub forma consumului de carte și a activităților extracurriculare* - Dificultățile de învățare și dislexia înmuguresc pe solul fertil din interiorul familiei. În timp ce 9

din 11 copii își petrec timpul liber în fața unui ecran, conform declarațiilor venite din partea mamelor, acestea din urmă recunosc în unanimitate că platformele sociale ocupă un loc fruntaș și în activitățile lor zilnice. Am sesizat că acolo unde o activitate este invocată deseori de către părinte, copiii urmează același tipar. Datele colectate arată că lipsa preocupării pentru lectură a adulților se poate transfera copiilor, încă din primii ani de viață. Handicapul socio-cultural are toate șansele să se moștenească pe linie intergenerațională; dacă în familie coexistă tipare defectuoase de genul apetenței pentru dimensiunile virtuale (rețele sociale, jocuri virtuale) în detrimentul lecturii, este foarte probabil ca modelul parental să fie preluat și de către copil.

- *OD2. Conturarea tiparului de gândire în ceea ce privește responsabilitatea pentru succesul/insuccesul elevului, din perspectivă parentală* - Foarte frecvent, în ordonarea ierarhică a entităților delegate cu ascensiunea educațională a copilului, părinții plasează aproape instinctiv responsabilitatea în curtea instituției de învățământ, urmată de administrația publică locală. Datele sugerează perpetuarea unor mecanisme de delegare a responsabilității pentru actul educațional cât mai departe de familie. Influența capitalului moștenit nu pare să fie atât de relevantă precum îndatoririle unităților de învățământ, chemate în prima linie pentru a preveni, controla și coordona riscurile decadente în ciclul primar și dacă se poate, chiar să compenseze setul lacunar de cunoștințe dobândite acasă.
- *OD3. Identificarea blocajelor cu care se confruntă elevii în termeni de alfabetizare (scriere, citire, matematică), din perspectiva familiei* - Pe fundalul riscurilor asociate analfabetismului timpuriu, răspunsurile părinților la întrebarea referitoare la competențele dovedite de copil la citirea sau elaborarea unui text narativ, fac notă discordantă cu rezultatele EN IV 2022 și *a fortiori* cu perspectivele instituției de învățământ. Se evidențiază o deplasare de la acceptarea nivelului de dezvoltare al copilului, la înclinația de a ascunde deficiențele cu care acesta se confruntă. Subiecții nu încurajează în mod uzual gândirea critică a copiilor în primii ani de viață, concentrându-se mai degrabă pe responsabilizarea lor de a rămâne în grațiile cadrelor didactice. Într-un fel spontan, indivizii „au tendința de a filtra informațiile disonante și de a reține informațiile consonante” (Chelcea, 2001, p. 8), de aceea intuim că subiecții au pledat pentru supraestimarea manifestărilor considerate acceptate și gratificate în societate.

5. Principalele recomandări

Integrarea în comunitate (și nu în societate) este un prim aspect pe care l-am sugerat ca măsură de echilibrare a disparităților de progres educațional al elevilor care provin din medii defavorizate. Politicile sociale tradiționale sugerau acel imperativ de a plasa fiecare cetățean „în rând cu lumea”, însă postmodernitatea recunoaște toleranța în raport cu diversitatea și individualizarea nevoilor, ceea ce înseamnă că cetățenii au capacitatea de a alege propriile căi de integrare. Spre exemplu, ajutoarele sociale sunt simple paliative care adresează efectul și nu cauza. Programele de alfabetizare de jos în sus aduc în schimb șansa elevilor de a rămâne activi în sistemul de învățământ și conectați la dinamica cotidianului. Așadar, reformele sociale ar trebui să prevadă juxtapunerea a două principii directoare: *empowerment*¹ și participare la viața comunitară.

Mediul rural se confruntă cu o provocare triplă, cea a vicisitudinilor îndeosebi specifice grupurilor vulnerabile, combinate cu bugetele locale derizorii pentru amplexarea nevoilor și dezinteresul aparatului administrativ de a alinia strategiile de dezvoltare la realitățile comunitare. De prea puține ori măsurile sociale de redresare propovăduite în discursul public, își găsesc aplicabilitatea în dimensiunea rurală și, atunci când o fac, generează rezultate modeste, incapabile să contrabalanseze dificultățile pe care le adresează. În aceste condiții este greu să stabilim de ce au eșuat cele mai multe dintre strategiile implementate în vederea asigurării accesului neîngrădit la educație, dar, credem noi, un motiv principal este incapacitatea structurală a administrației publice de a diagnostica și de a prognoza implicațiile pe termen lung ale analfabetismului.

”În lumina complexității pe care alfabetizarea rurală o reprezintă în raport cu reziliența populației la dinamica schimbării, considerăm că se impune aplicarea unor strategii multistratificate de atenuare a decalajelor. Aceste planuri de acțiune vor trebui să ia în considerare mai multe niveluri de decizie ierarhică: guvernamentală, organizațională, comunitară și individuală, fără a ignora însă aportul pe care îl pot genera structurile de cercetare și învățământ superior. Astfel, se identifică o serie de direcții strategice menite să asigure funcționarea sistemului educațional în vremuri tulburi:

- *creșterea accesului la tehnologiile digitale și Internet*: atât echipamentele de lucru, cât și conexiunea la Internet reprezintă puncte centrale în demersurile de reducere a inegalităților digitale. Un prim pas în recunoașterea lacunelor, este cartografierea gospodăriilor vulnerabile, care trăiesc la limita sărăciei, aspect ușor realizabil date

¹ Cu toate că motoarele de traducere sugerează o responsabilizare sau abilitare, noțiunea definește procesul prin care unui individ i se oferă autonomia și puterea de a-și controla viața.

fiind informațiile statistice deja existente și alocarea fondurilor pentru asigurarea infrastructurii necesare pentru educația online.

- *creșterea alfabetizării digitale* prin reglementarea și utilizarea unui instrument digital în procesul educațional, care să permită interacțiunea sincronă sau asincronă între elevi și cadrele didactice. Modificarea curriculum-ului este un traseu anevoios, de lungă durată și consumator de resurse, motiv pentru care alfabetizarea digitală trebuie integrată într-o politică educațională gândită pe termen lung.
- *implementarea unui protocol de monitorizare a familiilor vulnerabile* unde există copii angrenați în sistemul educațional, cu scopul de a preveni și gestiona cât mai eficient eventualele decalaje ce se resimt pe parcursul unei crize, indiferent de natura ei.

Pe parcursul ultimilor ani, s-a înregistrat o restructurare a principiilor alfabetizării digitale, unele pierzându-și valabilitatea, altele ivindu-se pe parcurs, iar conținutul celor folosite suferind îmbunătățiri permanente. Astăzi, noțiunea nu mai prioritizează doar accesul digital, ci mută accentul pe dezvoltarea unor competențe de bază care să permită indivizilor să utilizeze TIC într-un mod semnificativ și benefic. Din acest punct de vedere, alfabetizarea digitală nu reprezintă un rezultat în sine, ci mai degrabă un drept fundamental și un mijloc de aderare la o educație de calitate, bunăstare, ocuparea forței de muncă, incluziune și participare socială” (Hidan, 2022b, pp. 49-50).

- sprijinul puternic concentrat pe elev devine fezabil prin *transferul responsabilității* dinspre autoritățile publice care își mențin rolul de regulator, spre sectorul nonguvernamental și comunitatea din care fac parte beneficiarii. Primul pas în reabilitarea copilului este recunoașterea deficiențelor, iar acest lucru se întâmplă în imediata sa proximitate. Nu aparatul guvernamental este cel mai în măsură să oprească declinul, ci actorii cheie care iau contact direct cu minorul și au capacitatea și rolul de a identifica semnale ale iliterației timpurii.
- *măsuri de conștientizare a rolului parteneriatului familie-școală* care nu este doar o obligație prevăzută de Legea învățământului (art. 180), ci și o chestiune de etică concretizată în colaborarea consecventă, pe orizontală, între factorii decizionali. La această oră, nu numai că implicarea părinților în procesul de educare este insuficientă, ba mai mult, se observă un clivaj proeminent între misiunea școlii și viziunea predominantă în cosmosul familial din mediul rural.

- *prioritizarea elevilor care nu fac parte din elita școlii și demontarea teoriei conform căreia un sistem de învățământ performant se măsoară în numărul olimpicii. Există diferențe naturale între copii și cu toate acestea, școala solicită tuturor performanțe similare pe principiul meritocrației. Din cercetarea noastră, am constatat că mare parte a personalului didactic e de părere că eșecul copilului i se datorează fie lui însuși, fie familiei din care face parte. Puțini au fost cei care au recunoscut deschis că insuccesul școlar se datorează și învățătorilor care au eșuat în explorarea potențialului individual.*

Regiunea Nord-Vest a României nu beneficiază de strategii educaționale articulate, de eliberare de sub imperiul analfabetismului relativ și absolut. Deoarece politicile interne sunt incoerente și ca atare nu pot face față presiunilor externe de uniformizare mondială a rezultatelor actului didactic, țara noastră se luptă în continuare cu marginalizarea europeană și internațională, pierzându-și contururile propriei identități într-un ritm alert. Considerăm imperios necesară o regândire a funcțiilor administrației publice locale responsabile cu învățământul din mediul rural, cu implicarea tuturor părților interesate. Datele prezentate în această lucrare dau alarma în ceea ce privește criza îngrijorătoare cu care se confruntă satul românesc în materie de educație de calitate, criză care nu mai poate fi ignorată sub pretextul că ne aflăm într-un proces lin de dezvoltare. Evoluțiile negative, mai mult decât stagnarea în mediocritate, cer mărirea pasului în direcția unor schimbări reale și curajoase a învățământului românesc.

6. Posibile direcții de cercetare viitoare

În acord cu rezultatele obținute și limitele aferente fiecărei metode de cercetare utilizate în prezentul studiu, dublate de ritmul frenetic cu care iliterația produce efecte asupra mediului rural românesc, s-au deschis mai multe **direcții viitoare** de aprofundare a subiectului. O primă direcție se concentrează pe analiza traiectoriei școlare a elevului, supusă influenței de gen, prin care să putem surprinde în ce măsură fetele, spre deosebire de băieții și invers, înregistrează performanțe mai ridicate în sistemul de învățământ formal. O altă pistă care merită să fie investigată este tot de natură empirică și are în vedere ruta educațională ulterioară testării PISA a elevilor cu performanțe slabe la evaluarea internațională. Nu în ultimul rând, cu mențiunea că deschiderea acestor noi piste de cercetare care vizează câmpul forței de muncă a fost favorizată de momentul serendip ocazionat de studiul de caz prezentat, ar fi interesant de observat dacă în structurile administrative ale statului sunt infiltrate forme ale analfabetismului.

Cuprinsul tezei de doctorat

LISTA PUBLICAȚIILOR.....	6
LISTA FIGURILOR.....	7
LISTĂ DE ABREVIERI.....	10
INTRODUCERE.....	13
CAPITOLUL 1. MATRICEA METODOLOGICĂ A CERCETĂRII.....	23
1.1. Designul cercetării.....	25
1.2. Problema și prezumțiile de cercetare.....	27
1.3. Obiectivele și întrebările de cercetare.....	30
1.4. Concluzii și limitări de ordin metodologic.....	32
CAPITOLUL 2. PARTICULARITĂȚI CONCEPTUALE ȘI TEORII ASOCIATE ILITERAȚIEI.....	34
2.1. Precizări introductive și repere metodologice.....	34
2.2. Definierea și conceptualizarea analfabetismului absolut și relativ.....	35
2.3. Prezența iliterației în România și în Uniunea Europeană. Realități comparate.....	37
2.4. Evoluția inegalităților sociale și decalajul digital.....	44
2.5. Dezvoltarea cognitivă – de la social la individual.....	49
2.5.1. Teoria handicapului sociocultural.....	50
2.5.2. Natura ciclică a procesului Intergenerațional de Transfer al Sărăciei (ITP).....	52
2.6. Concluzii și limitări ale analizei de conținut.....	59
CAPITOLUL 3. CADRUL LEGISLATIV ȘI INSTITUȚIONAL.....	62
3.1. Precizări introductive și repere metodologice.....	62
3.2. Politici internaționale privind educația.....	62
3.3. Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă.....	64
3.4. Legislația națională în domeniul accesului la educație.....	65
3.4.1. Finanțarea politicilor sociale de interes public.....	67
3.4.2. Procesele de reformă în România.....	79
3.4.2.1. Reforma lui Spiru Haret (1897-1910).....	80
3.4.2.2. Reforma lui Constantin Angelescu (1918-1940).....	81
3.4.2.3. Reforma învățământului subordonat regimului comunist și post-comunist (1947-2006).....	81
3.4.2.4. Reforma post-aderare.....	83
3.4.2.5. Reforma PNRR.....	84

3.5. Modele de bune practici în educație.....	85
3.5.1. Germania.....	86
3.5.2. Estonia.....	89
3.5.3. Islanda.....	90
3.5.4. Finlanda.....	91
3.6. Concluzii și limitări ale analizei legislative.....	95
CAPITOLUL 4. STUDIU DE CAZ ASUPRA ALFABETIZĂRII POPULAȚIEI DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD ÎN CONTEXTUL CRIZEI SANITARE COVID-19..	98
4.1. Date preliminare despre amplasament, demografie și indicatori ai nivelului de trai..	98
4.2. Repere metodologice ale observării directe și participative.....	104
4.3. Descrierea locației și a participanților.....	108
4.4. Analiza datelor.....	110
4.5. Raportul Serendipity.....	118
4.6. Concluzii și limite desprinse din cercetarea empirică pe bază de observație.....	123
CAPITOLUL 5. INTERVIU CU ACTORII IMPLICAȚI ÎN EDUCAREA GRUPURILOR VULNERABILE DIN MEDIUL RURAL.....	125
5.1. Metodologie și instrumente de cercetare.....	125
5.2. Analiza datelor. Cele șapte tendințe segregacioniste din mediul rural românesc.....	127
5.2.1. Abuzul, neglijarea și exploatarea minorului.....	128
5.2.2. Legitimitatea inegalităților de șanse.....	134
5.2.3. Amprenta climatului familial.....	138
5.2.4. Mitul meritocrației.....	143
5.2.5. Imobilitate socială.....	147
5.2.6. Atitudini „pompiertice” în fața situațiilor de criză.....	150
5.2.7. Decalajul digital.....	153
5.3. Concluzii și limitări desprinse din cercetarea empirică pe bază de interviu.....	156
CAPITOLUL 6. PERSPECTIVA PARENTALĂ ÎN PARTENERIATUL FAMILIE-ȘCOALĂ. INTERVIU CU PĂRINȚII DIN MEDIUL RURAL.....	160
6.1. Metodologie și instrumente de cercetare.....	160
6.2. Habitus și dobândirea performanței școlare. Precizări terminologice.....	161
6.3. ANALIZA DATELOR. Dualitatea tendințelor.....	164
6.4. Concluzii și limitări ale investigației sociologice pe bază de interviu.....	170
CAPITOLUL 7. CONCLUZII, REFLECȚII ȘI RECOMANDĂRI.....	173

ANEXA nr. 1 – FIȘA EPIDEMIOLOGICĂ.....	188
ANEXA nr. 2 – GHID DE INTERVIU LIDER COMUNITAR.....	189
ANEXA nr. 3 – GHID DE INTERVIU POLIȚIE.....	193
ANEXA nr. 4 – GHID DE INTERVIU ȘCOALĂ.....	197
ANEXA nr. 5 – GHID DE INTERVIU CABINET MEDICAL/DISPENSAR.....	201
ANEXA nr. 6 – GHID DE INTERVIU SEMI-STRUCTURAT PĂRINȚI.....	203
ANEXA nr. 7 – CNPEE, Baza de date EN IV-2022 – Limba română, pp. 182-184.....	206
BIBLIOGRAFIE.....	209

BIBLIOGRAFIE

1. Antonescu, D., *"Evoluția reformelor administrativ-teritoriale din România în ultimul secol"*, București: ed. Academiei Române, 2018
2. Aristotel, *Politics - Book II*, Traducere H. Rackham, London: Harvard University Press, 1932
3. ATTENTUS (Human Resource Consultancy for the Ministry of Education, Science and Culture in Iceland), *The Biophilia Educational Project – Evaluation*, Reykjavik, 2016
4. Bandura, A., *Social Learning Theory*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1977
5. Banu, I., *Filosofia Greaca pana la Platon*, vol. 1, Partea 1, București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1979
6. Baum, F., Newman, L., Bierdrzycki, K., *Vicious cycles: digital technologies and determinants of health in Australia*, Health Promotion International, Vol. 29, 2014
7. Bawden, D., *Origins and Concepts of Digital Literacy*, vol. 30 din *New literacies and digital epistemologies*, New York: Peter Lang Publishing, 2008
8. Bădescu, G., Petre, N., Angi, D., *"Bunăstarea copilului din mediul rural"*, 2018, World Vision România
9. Beaunoyer, E., Dupéré, S., Guitton, M. J., *COVID-19 and digital inequalities: Reciprocal impacts and mitigation strategies*, vol. 111 din *Computers in human behavior*, 2020
10. Becker, G., *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, With Special References to Education*, Ediția 3, Chicago: University of Chicago Press, 1993
11. Bernstein, B., *Studii de sociologie a educației*, București: Editura didactică și pedagogică, 1978
12. Blau, P. M., Duncan, O. D., Tyree, A., *The American Occupational Structure*, vol. 33 în *American Journal of Sociology*, pp 286-296, 1967
13. Bouget, D., *Convergence in social welfare systems: what does it mean?* în *Social Policy Review 15: UK and International Perspectives*, Bristol: Bristol University Press, pp. 91-110, 2003
14. Bourdieu, P., Passeron, J., C., *The reproduction. Elements for a Theory of the Educational System*, Paris: Editions de Minuit, 1970
15. Buckingham, W., *Theoretical Economic Systems: A Comparative Analysis*, New York: Ronald Press Company, 1958
16. Buzatu, I., *Viața și gândirea lui Confucius*, București: Meteor Press, 2009

17. Carneiro, P., Garcia, I., L., Salvanes, K., G., Tominey, E., *Intergenerational Mobility and the Timing of Parental Income*, 2021, Journal of Political Economy University of Chicago Press, vol. 129, no. 3, p. 757-788
18. Castro, M., *Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis*, vol. 14 în Educational Research Review, pp. 33-46, 2015
19. CEDEFOP, *European inventory of NQFs 2020 – Germany*, 2021, disponibil [Online] la adresa https://www.cedefop.europa.eu/files/germany_-_european_inventory_on_nqf_2020.pdf, accesat la data de 10.08.2023
20. Celac S., Vădineanu, A., *Romania's SUSTAINABLE DEVELOPMENT Strategy 2030*, 2018 disponibil [Online] la adresa <http://dezvoltaredurabila.gov.ro/web/wp-content/uploads/2019/03/Romanias-Sustainable-Development-Strategy-2030.pdf> accesat la data de 12.06.2022
21. Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație (CNPEE), *Raport Național EN IV-2022 – Analiza rezultatelor înregistrate la evaluarea competențelor fundamentale dobândite în ciclul primar la finalul clasei a IV-a*, București 2022
22. Chelcea, S., *Tehnici de cercetare sociologică. Metode cantitative și calitative*, București: Editura Economică, 2001
23. Chiriac, A., Ș., "Învățământul românesc - de la impas la criză", în Revista de politica științei și scientometrie, 2012, vol. 1, nr. 4, pp. 293-300
24. Comenius, I., A., *Didactica Magna*, Traducere I. Antohi, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1970
25. Comisia Europeană, *EU-Funds 2014-2020*, Brussel, 2022, disponibil [Online] la adresa [EU-Funds 2014-2020 | PDF | European Commission | European Parliament \(scribd.com\)](https://ec.europa.eu/eafsd/eu-funds-2014-2020/), accesat la data de 13.07.2023
26. Comisia Europeană, *Literacy Report*, 2012, disponibil [Online] la adresa https://ec.europa.eu/assets/eac/education/policy/school/doc/literacy-report_en.pdf, accesat la data de 11.06.2021
27. Comisia Europeană, *Monitorul Educației și Formării 2018 România*, disponibil [Online] la adresa https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2018-romania_ro.pdf, accesat la data de 11.06.2021
28. Comisia Europeană, *Raport: Equality bodies making a difference*, realizat pentru EQUINET de Niall Crowley, 2018, disponibil la <https://www.equalitylaw.eu/downloads/4763-equality-bodies-making-a-difference-pdf-707-kb>

29. Comisia Europeană, *Raportul ECRI privind România (al cincilea ciclu de monitorizare)*, 2019, disponibil [Online] la adresa <https://rm.coe.int/fifth-report-on-romania-romanian-translation-/168094c9e7>
30. Coombs, P., H., *La crise mondiale de l'éducation - Analyse de systèmes*, Paris: Presses Universitaires de France, 1968
31. Dafinoiu, I., *Personalitatea. Metode calitative de abordare. Observația și interviul*, București: Polirom, 2002
32. De Rond, M., *The structure of serendipity*, Cambridge: Judge Business School, 2005, disponibil [Online] la adresa <https://www.jbs.cam.ac.uk/wp-content/uploads/2020/08/wp0507.pdf>, accesat la data de 10.01.2024
33. Descartes, R., *The Philosophical Writings of Descartes vol. I*, Traducere Cottingham, J., Stoothoff, R., Murdoch, D., Cambridge: Cambridge University Press, 1985
34. Dezbateri parlamentare, Ședința Senatului din 16 septembrie 2009, Declarația politică *Analfabetismul - o problemă a României, și nu numai*, disponibil [Online] la adresa <http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=6702&sir=&sep=and&idv=4761&idl=1&prn=1> accesat la data de 21.05.2021
35. Dictionnaire de L'Académie française – 5ème édition, 1798, disponibil [Online] la adresa https://www.ebooksgratuits.com/ebooksfrance/dictionnaire_academie_francaise_5eme_edition.pdf, accesată la data de 08.01.2024
36. Drăgoescu, R., M., "Transformări în sistemul de învățământ superior din România după 1990", în *Revista Română de Statistică* nr. 3/2013
37. Drucker, P., F., *Post-Capitalist Society*, New York, 1993
38. Dye, T., *Understanding public policy*, Edit. 5 Englewood Cliffs: N. J. PrenticeHall, 1984
39. EACEA National Policies Platform, Eurydice, *Organizarea sistemului de educație și structura sa*, 2019, disponibil [Online] la adresa https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-education-system-and-its-structure-64_ro, accesat la 23.05.2021
40. EENEE, *The cost of low educational achievement in the European Union*, by Hanushek, Eric A., Woessmann, Ludger, 2010, disponibil [Online] la adresa <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/65ac633e-0b72-429c-a74c-77c65b257a7e>

41. EUROSTAT – Statistics explained, *Impact of parents' education on the risk of poverty*, 2020, disponibil [Online] la adresa https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion&oldid=523400#Impact_of_parents.E2.80.99_education_on_the_risk_of_poverty, accesat la 23.05.2021
42. EUROSTAT, *Individuals' level of digital skills (until 2019)*, disponibil [Online] la adresa https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ISOC_SK_DSKL_I/default/table?lang=en&category=sks.sks_ssr.sks_srds.sks_sr_ictu, accesat la data de 18.03.2022
43. Faure, E., *A învăța să fii*, Raport UNESCO, București: Editura didactică și pedagogică, 1974
44. Frangopol, P., T., *Mediocritate și excelență. O radiografie a științei și învățământului din România*, Ed. Albastros, București, 2002
45. Fransman, J., *Understanding literacy: a concept paper*, 2005, raport nr. 2006/ED/EFA/MRT/ PI/32, pregătit pentru UNESCO, [Online] la adresa <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000145986>, accesat la data de 4.09.2020
46. Freire, P., Macedo, D., *Literacy: Reading the Word and the World*, Massachusetts: Bergin & Garvey Publishers, 1987
47. Gafton, R., Q., Knowles, S., Owen, P., D., *Social divergence and economic performance*, UK: Credit Research Paper, 2001
48. Geertz, C., *Interpretarea culturilor*, Cluj-Napoca: Editura Tact, 2014
49. Gilly, M., *Elev bun, elev slab*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1976
50. Gilster, P., *Digital literacy*, New York: Wiley Computer Pub., 1997
51. Guvernul României, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, *Strategia națională Egalitate, incluziune, diversitate pentru perioada 2016-2020*, 2017, disponibil [Online] la adresa <http://sgg.gov.ro/legislativ/docs/2017/03/c139w78khrn6syfg2m5j.pdf>, accesat la data de 11.06.2021
52. Hanushek, E., A., Luque, J., A., *Efficiency and equity in schools around the world*, în *Economics of Education Review*, vol. 22, pp. 481-502, 2003
53. Harris, W.V., *Ancient Literacy*, Cambridge: Harvard University Press, 1991
54. Hâj, C., M., *Finanțarea învățământului preuniversitar - Document de poziție Dialoguri despre Educație: monitorizarea instituțiilor publice din educație*,

- implicarea cetățenilor în luarea deciziilor*, la invitația Centrului pentru Politici Educaționale (CPEDu), București, 2017
55. Hidan, D., Macarie, F., C., *Alfabetizarea comunităților rurale. Inegalitățile dezvoltării*, în *Evoluții și tendințe în studiul administrației publice din România. Viziunea tinerilor cercetători*, pp. 142-154, Cluj-Napoca: Ed. Accent, 2021
56. Hidan, D., *Educația rurală ca moștenire de familie*, în *Connecting innovation, education and economics*, ediția a II-a, CORE, pp. 124-131, Cluj-Napoca: Presa universitară clujeană, 2022a
57. Hidan, D., *Decalajul digital în timpul Pandemiei COVID-19*, în *Entrepreneurship and Research Conference: Digital Transformation*, ediția a III-a, CORE, pp. 44-51, Cluj-Napoca: Presa universitară clujeană, 2022b
58. Hințea, C., *Four elements of successful reform*, în *Asia Pacific Journal of Public Administration*, vol. 42, pp. 9-11, 2020
59. <http://www.bistriteanul.ro/> accesat la data de 01.01.2022
60. <http://www.cercetare-memorialulrevolutiei1989.ro/wp-content/uploads/2016/05/Anul-1948-%C5%9Fi-%C3%AEenv%C4%83%C5%A3%C4%83m%C3%A2ntul-rom%C3%A2nesc.pdf> accesat la data de 02.02.2022
61. <http://www.romaniaeducata.eu/wp-content/uploads/2021/07/Raport-Romania-Educata-14-iulie-2021.pdf> accesat la data de 21.10.2023
62. <https://dexonline.ro/definitie/meritocra%C8%9Bie> accesat la data de 30.10.2022
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ISOC_SK_DSKL_I/default/table?lang=en&category=sks.sks_ssr.sks_srds.sks_sr_ictu, accesat la data de 18.03.2022
63. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion, accesat la data de 03.10.2020
64. https://ec.europa.eu/romania/news/20181016_monitor_european_educatie_si_formare_2018_date_romania_ue_ro, accesat la data de 24.02.2020
65. https://edu.ro/sites/default/files/ fi%C8%99iere/Legislatie/2022/LEN_2011_actualizata_2022.pdf accesat la data de 10.07.2023
66. <https://epale.ec.europa.eu/ro/blog/functional-literacy-and-early-school-leaving>, accesat la data de 01.10.2020
67. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/germany/support-measures-learners-early-childhood-and-school-education> accesat la data de 14.05.2021

68. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/news/germany-educational-standards-allgemeine-hochschulreife-natural-sciences> accesat la data de 14.05.2021
69. <https://global.edumus.org/> accesat la data de 14.05.2021
70. <https://koneravi.ee/speaktx/> accesat la data de 14.05.2021
https://kuangaliablog.files.wordpress.com/2017/04/michael_young_the_rise_of_the_meritocracy_classbookfi.pdf, accesat la data de 16.07.2023
71. <https://lege5.ro/Gratuit/geydirrhezte/ordinul-nr-6000-2021-privind-aprobarea-mecanismului-de-avertizare-timpurie-in-educatie-mate-si-a-metodologiei-de-implementare-si-utilizare-a-modulului-informatic-mate-pentru-prevenirea-abandonului-sco?pid=442522009> (Ordin nr. 6000/2021), accesat la data de 20.01.2021
72. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/253819> (HG 440/2022) accesat la data de 04.10.2023
73. <https://mfamilie.gov.ro/docs/20220506-PROIECT-HG-Anexa-nr.1.pdf>
74. <https://ourworldindata.org/literacy#definitions-measurement>, accesat la data de 05.09.2020
75. https://portalbn.ro/portal/bistrita-nasaud/portal.nsf/_____AAAF66B8A39DFA56C2258825004BE03E/%24FILE/STRATEGIA%20DE%20DEZVOLTARE%20A%20JUDETULUI%20BISTRITA-NASAUD%20pentru%20%20perioada%202021-%202027.pdf accesat la data de 21.04.2023
76. https://rocnee.eu/images/rocnee/fisiere/examene/RAPORT_EN_IV_2021.pdf, accesat la data de 11.07.2023
77. <https://tradingeconomics.com/estonia/relative-median-poverty-risk-gap-less-than-18-years-eurostat-data.html> accesat la data de 07.06.2022
78. <https://www.bbc.com/news/magazine-24399599> (Interviu acordat BBC de către romancierul Solvi Bjorn)
79. <https://www.biss-sprachbildung.de/> accesat la data de 14.05.2021
80. <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/alle-meldungen/weiterer-ausbau-von-sprach-kitas--113282> accesat la data de 14.05.2021
81. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733641/EPRS_BRI\(2022\)_733641_RO.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733641/EPRS_BRI(2022)_733641_RO.pdf) accesat la data de 24.11.2023
82. <https://www.fruehe-chancen.de/themen/sprachliche-bildung/bundesprogramm-sprach-kitas> accesat la data de 14.05.2021

83. https://www.isjbn.ro/sites/default/files/documente/2021-10/Starea%20invatamantului_octombrie_2021.pdf accesat la data de 17.08.2021
84. https://www.isjbn.ro/sites/default/files/documente/2022-10/Starea_invatamantului_BN_2021-2022.pdf accesat la data de 11.08.2022
85. <https://www.islit.is/en/projects/allir-lesa-everybody-read---a-fun-reading-community-online/> accesat la data de 22.07.2022
86. <https://www.kmk.org/> accesat la data de 14.05.2021
87. <https://www.kmk.org/themen/allgemeinbildende-schulen/individuelle-foerderung/bund-laender-initiative-schule-macht-stark.html> accesat la data de 14.05.2021
88. <https://www.telegraph.co.uk/education/educationopinion/10436444/Digital-literacy-as-important-as-reading-and-writing.html>, accesat la data de 15.03.2022
89. Hummel, C., *Education today for the world of tomorrow*, Paris: UNESCO, 1977
90. Ikonta, N., R., *Literacy for sustainable development: the three musketeers to the rescue*, Lagos: University of Lagos Press and Bookshop Ltd, 2021
91. Iliescu, D., Airinei, M., *Raport privind nivelul de literație al elevilor din România*, București: BRIO, 2022
92. INS, Direcția Regională de Statistică Bistrița-Năsăud, *Anuarul statistic al Județului Bistrița-Năsăud*, 2023
93. Institutul Național de Statistică (INS), Comunicat de presă. Primele date provizorii pentru Recensământul Populației și Locuințelor, runda 2021, 2022, disponibil [Online] la adresa https://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2022/12/Date-provizorii-RPL_cu-anexe_30122022.pdf (accesat la data de 08.01.2023)
94. Institutul Național de Statistică (INS), *România – un secol de istorie. Date statistice*, București, 2018, disponibil [Online] la adresa <https://insse.ro/cms/files/evenimente/RoCentenar/ROCentenar.pdf> (accesat la data de 08.06.2020)
95. Ionescu, V., *Dicționar latin-român, ediția a II-a*, București: Editura Orizonturi, 1992
96. Jacques, D., *Education for the twenty-first century: issues and prospects*, Paris: UNESCO, 1998
97. Lancker, W., L., Parolin, Z., *COVID-19, school closures, and child poverty: a social crisis in the making*, The Lancet Public Health, 2020, disponibil [Online] la adresa

- <https://www.epw.in/engage/article/literacy-and-response-covid-19>, accesat la data de 18.03.2022
98. Lawless, K., Schrader, P., *Where do we go now? Understanding research on navigation in the complex digital environments*, în *Handbook of research on new literacies*, New York: Lawrence Erlbaum, 2009
99. Lewis, C., T., Short, C., *A new Latin Dictionary*, New York: Harper & Brothers Publishers, 1891, disponibil [Online] la adresa <https://archive.org/details/LewisAndShortANewLatinDictionary/mode/2up?view=theater>
100. Lewis, C.T. *Harpers' Latin Dictionary: A New Latin Dictionary*, New York: University Press, 1879
101. Lord, C., *Education and Culture in the Political Thought of Aristotle*, Chicago: Chicago University Press, 1985
102. Lupač, P., *Beyond the digital divide: Contextualizing the information society*, UK: Emerald Publishing, 2018
103. Mallows, D., Litster, J., *Literacy as supply and demand*, *Journal for Research on Adult Education* 39(2), 2016
104. Marga, A., *Educația responsabilă: o viziune asupra învățământului românesc*, București: Ed. Niculescu, 2019
105. Matei, L., "Sectorul public și provocările europenizării", în revista *Economie teoretică și aplicată*, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, nr. 2/2006, București disponibil [Online] la adresa <http://store.ectap.ro/articole/34.pdf> (accesat la data de 31.05.2020)
106. Mărginean, I., Precupețu, I., *Paradigma calității vieții*, București: Ed. Academiei Române, 2011
107. McCaffery, J. Street, B., *Theory and Practice in Literacy and Development*, London: Uppingham Press, 2017
108. McNamee, S., Miller, R., *The Meritocracy Myth (2nd ed.)*, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, 2009
109. Medawar, P., B., *The Hope of Progress*, London: Routledge, 1972
110. Merton, R., K., *Influența cercetării empirice asupra teoriei sociologice*, în *Sociologie Românească*, vol. I, nr. 3, 2003
111. Miroiu, A., *Învățământul românesc azi - Studiu de diagnoză*, Iași: Ed. Polirom, 1998

112. Morán, R., Sen, A., K. și Brundtland, G., H, *Escaping the poverty trap. Investing in children in Latin America*, Raport pregătit pentru INTER-AMERICAN DEVELOPMENT BANK, New York, 2003, disponibil [Online] la adresa <https://publications.iadb.org/publications/english/document/Escaping-the-Poverty-Trap-Investing-in-Children-in-Latin-America.pdf>, accesat la 15.05.2021
113. O'Connell, A., *Chronic Poverty and Education: A guide to what works in policy and practice*, în Policy Brief nr. 3, The Chronic Poverty Advisory Network (CPAN), 2013
114. OECD, *Digital Economy Outlook 2020*, Paris: OECD Publishing, 2020, disponibil [Online] la adresa <https://www.oecd.org/digital/oecd-digital-economy-outlook-2020-bb167041-en.htm>, accesat la data de 16.03.2022
115. OECD, *Economic and Social Impact of E-commerce. Preliminary findings and research agenda*, 1999, disponibil [Online] la adresa <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/236588526334.pdf?expires=1647151257&id=id&acname=guest&checksum=3B74AD86119F47EEA8FD2C51D4B8E2A5>, accesat la data de 13.03.2022
116. OECD, *Education at a Glance 2020, OECD Indicators*, Paris: OECD Publishing, 2020, disponibil [Online] la adresa https://read.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2020_69096873-en#page13, accesat la data de 27.04.2021
117. OECD, *Iceland Education Policy 2030 and its implementation*, 2021, disponibil [Online] la adresa https://transformingeducationsummit.sd4education2030.org/system/files/2022-09/Iceland_NC%20report.pdf, accesat la data de 13.09.2022
118. OECD, *PISA 2018 Results (Volume I): What Students Know and Can Do*, 2019, disponibil [Online] la adresa [How did countries perform in PISA 2018? | PISA 2018 Results \(Volume I\) : What Students Know and Can Do | OECD iLibrary \(oecd-ilibrary.org\)](https://www.oecd-ilibrary.org/pisa/pisa-2018-results-volume-i-what-students-know-and-can-do), accesat la data de 12.07.2023
119. OECD, *PISA 2022 Results. The state of learning and equity in education*, vol. I, 2023, disponibil [Online] la adresa <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/53f23881-en.pdf?expires=1705684029&id=id&acname=guest&checksum=1437B9D46EBCBE6BA0FB87CEF1A99D2E>, accesat la data de 16.01.2024
120. OECD, *Skills Outlook - First Results from the Survey of Adult Skills*, Paris: OECD Publishing, 2013, disponibil [Online] la adresa

- [https://www.oecd.org/skills/piaac/Skills%20volume%201%20\(eng\)--full%20v12--eBook%20\(04%2011%202013\).pdf](https://www.oecd.org/skills/piaac/Skills%20volume%201%20(eng)--full%20v12--eBook%20(04%2011%202013).pdf), accesat la data de 9 septembrie 2020
121. OECD, *Understanding the digital divide*, 2001, disponibil [Online] la adresa <https://www.oecd.org/digital/ieconomy/1888451.pdf>, accesat la data de 08.03.2022
122. ONU, *Transformarea lumii noastre: Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă*, raport nr. A/RES/70/1, New York: ONU, 2015, disponibil [Online] la adresa http://dezvoltaredurabila.gov.ro/web/wp-content/uploads/2020/08/Agenda-2030_RO.pdf, accesat la data de 15.05.2021
123. Oprescu, G., Constantin, D., L., Ilie, F., Pîslaru, D., *Analiza capacității de absorbție a fondurilor comunitare în România*, Institutul European din România – Studii de impact, vol. 1, 2006
124. Palicica, M., *Prelegeri de psihopedagogie*, Timișoara: Orizonturi Universitare, 2002
125. Pearce, R., M., *Chance and the prepared mind*, în Revista Science publicată de American Association for the Advancement of Science, vol. 35, pp. 941-956, disponibil [Online] la adresa <https://www.jstor.org/stable/1638153?seq=1>, accesat la data de 14.01.2024
126. Piaget, J., *The language and thought of the child*, Londra: Kegan Paul, Trench, Trubner & Co, 1926
127. Ponea, S., Sandu, A., *Grupul de socializare apreciativ. Un model de creativitate socială colaborativă*, Iași: Editura Lumen, 2010
128. Powell, W., W., DiMaggio, P., J., *The institutionalism in organizational analysis*, Chicago: Chicago Press, 1991
129. Raftery, A., E., Hout, M., *Maximally Maintained Inequality: Expansion, Reform, and Opportunity in Irish Education*, Washington: American Sociological Association, 1993
130. Rifkin, J., *How Europe's Vision of the Future Is Quietly Eclipsing the American Dream*, New York: Polity Press, 2004, disponibil [Online] la adresa <http://pinguet.free.fr/rifkin2004.pdf>, accesat la data de 05.07.2023
131. Roșca, S., El-Fahel, D., *Sistemul educațional din Finlanda: impact asupra dezvoltării durabile a societății*, în Interconexiunile integrării sociale și consolidarea sistemului național de securitate, Chișinău, 2022, pp. 114-162
132. Rotariu, T., Iluț, P., *Ancheta sociologică și sondajul de opinie. Teorie și practică*, București: Polirom, 2001

133. Ruteere, M., *Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance*, 2016 disponibil [Online] la adresa https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/71/301, accesat la data de 24.07.2022
134. Samuel A. Kirk, *Educating Exceptional Children*, Cengage Learning; 14 ed., 2014
135. Sălăvăstru, D., *Psihologia educației*, Iași: Polirom, 2004
136. Simionescu, B., *Pandemia. constrângeri și oportunități economice*, București: ed. Academiei Române, 2021
137. Sivesind, K., Afsar, A., Bachmann, K., E., *Transnational policy transfer over three curriculum reforms in Finland: The construction of condition and purposive programs (1994-2016)*, *Europa Educational Research Journal*, 15(3), 2016, pp. 345-365
138. Stahl, H., *Tehnica monografiei sociologice*, București: Institutul Social Român, 1934
139. Stoica, C., A, Umbreș, R., *Suspicious Minds in Times of Crisis: Determinants of Romanians' Beliefs in COVID-19 Conspiracy Theories*, *European Societies*, vol. 23, pp. 246-261, 2021
140. Șandor, S., D., *Metode și tehnici de cercetare în științele sociale*, Cluj-Napoca: Tritonic, 2013
141. Țoc, S., *Clasă și educație. Inegalitate și reproducere socială în învățământul românesc*, București: Ed. Pro Universitaria, 2018
142. Țoc, S., Gheba, A., *Family Background, Gender and Reading Achievement in Romania*, în *Sfera Politicii* nr. 2 (184), 2015, pp. 83-92
143. UNESCO, EFA Global Monitoring Report, "Education for all. Literacy for life", 2005
144. UNESCO, *Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and education. All means all*, Paris, 2020
145. UNESCO, *International Conference on 'Literacy for a human-centred recovery: narrowing the digital divide' (8–9 September 2021): report*, 2022
146. UNESCO, *Transforming Our World, Literacy for Sustainable Development*, 2015, disponibil [Online] la adresa <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000234253>, accesat la data de 04.04.2022
147. UNICEF, *Digital Literacy for Children. Exploring definitions and frameworks*, New York: Scoping Paper No. 01, 2019

148. United Nations Human Rights Council, End-of-mission statement on Romania, by Professor Philip Alston, *Special Rapporteur on extreme poverty and human rights*, 2015, disponibil [Online] la adresa <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16737&LangID=E>, accesat la data de 21.04.2021
149. Versluys, J., D., N., ”*Functional literacy in rural areas*”, 1969, UNESCO, *Prospects: quarterly review of education*, 2, p. 27-33
150. Vygotsky, L., S., *Cap. 4 Interaction between learning and development*, în *Mind in society. The development of higher psychological processes*, p. 79-91, Cambridge: Harvard University Press, 1978
151. World Bank Group, *Raport: From Uneven Growth to Inclusive Development Romania's Path to Shared Prosperity*, 2018 disponibil [Online] la adresa <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/29864/9781464813177.pdf?sequence=2&isAllowed=y>, accesat la data de 05.06.2021
152. WORLD BANK, *Attacking rural poverty – How nonformal education can help*, raport nr. 10091, pregătit de Coombs, P., H., Ahmed, M., Baltimore&Londra: The Johns Hopkins University Press, 1974, disponibil la adresa <http://documents1.worldbank.org/curated/en/656871468326130937/pdf/multi-page.pdf>, accesat la 08.05.2021
153. World Commission on Environment and Development (WCED), *Our Common Future. Brundtland Report*, raport pregătit de Brundtland, G., H., New York: Oxford University Press, 1987, disponibil [Online] la adresa <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>, accesat la 15.05.2021
154. World Literacy Foundation, World Literacy Summit 2018, *Raport: the economic & social cost of illiteracy* disponibil [Online] la adresa <https://worldliteracyfoundation.org/wp-content/uploads/2019/06/TheEconomicSocialCostofIlliteracy-2.pdf>, accesat la data de 22.07.2021
155. Young, M., *The rise of the meritocracy 1870-2033. An Essay on Education and Equality*, Harmondsworth, Australia: Penguin Books, 1958, disponibil [Online] la adresa
156. Zamfir E., Zamfir, C., Burtea, V., Gheorghe, V., Mărginean, I., Potolea, D., Preda, M., Voinea, M., , *ȚIGANII - Între ignorare și îngrijorare*, București: Ed. Alternative, 1993

157. Zamfir, E., Voicu, M., Stănescu, S., M., *Politici sociale în România după 30 de ani*, Editura București: Academiei Române, 2020
158. Zapp, M., Powell, J., W., *How to construct an organizational field: Empirical educational research in Germany, 1995–2015*, vol. 15, pp. 537-557, *European Educational Research Journal*, 2016
159. Zub, A., *Spiru Haret (1851-1912). I. Lecția reformatorului, II. Idei haretiene – despre educație și cultură, III Spiritul Haretian în Cultura Română*, Revista „Luceafărul”, 2011